

MAKTABDA PSIXOLOGIK MUHIT VA UNING TARBIYADAGI AHAMIYATI

Qo'ziyeva Gulnoza Ababakirovna

Farg'ona viloyati Bag'dod tumani 52-DMTT psixologi

University of Business and Science universiteti

Pedagogika va psixologiya yo'nalishi 2109-guruh 5-kurs talabasi

ANNOTATSIYA: Mazkur maqolada maktab ta'lim tizimida psixologik muhitning o'rni, uning o'quvchilarning shaxsiy rivojlanishi va tarbiyasiga ta'siri ilmiy jihatdan yoritilgan. Psixologik muhit o'quvchilarning bilim olish jarayoniga, ularning ruhiy holati, motivatsiyasi va ijtimoiy munosabatlariga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Sog'lom psixologik muhit o'quvchilarda o'ziga ishonchni shakllantiradi, ijodiy fikrlashni rivojlantiradi va ijtimoiy moslashuvni osonlashtiradi. Maqolada maktab jamoasida ijobiy psixologik muhitni yaratishning pedagogik va psixologik omillari, o'qituvchi hamda maktab psixologining bu jarayondagi roli, shuningdek, o'quvchilar o'rtasidagi ijtimoiy munosabatlarni rivojlantirish masalalari tahlil qilingan. Bundan tashqari, sog'lom psixologik muhit o'quvchilarning shaxs sifatida shakllanishi, axloqiy tarbiyasi va kelajakdagi ijtimoiy faoliyatiga qanday ta'sir ko'rsatishi haqida ilmiy xulosalar keltirilgan.

Kalit so'zlar: psixologik muhit, maktab psixologiyasi, tarbiya, o'quvchi shaxsiyati, ijtimoiy munosabatlar, pedagogik muhit, motivatsiya, emotsional rivojlanish, maktab psixologi, tarbiyaviy jarayon.

АННОТАЦИЯ: В данной статье научно освещается роль психологической среды в системе школьного образования, а также её влияние на личностное развитие и воспитание учащихся. Психологическая среда оказывает непосредственное влияние на процесс обучения, психическое состояние учащихся, их мотивацию и социальные отношения. Благоприятная психологическая среда формирует у учащихся уверенность в себе, развивает творческое мышление и облегчает социальную адаптацию.

В статье проанализированы педагогические и психологические факторы создания благоприятной психологической среды в школьном коллективе, роль учителя и школьного психолога в данном процессе, а также вопросы развития социальных отношений между учащимися. Кроме того, приведены научные выводы о влиянии здоровой психологической среды на формирование личности учащихся, их нравственное воспитание и будущую социальную активность.

Ключевые слова: *психологическая среда, школьная психология, воспитание, личность учащегося, социальные отношения, педагогическая среда, мотивация, эмоциональное развитие, школьный психолог, воспитательный процесс.*

ANNOTATION: *This article scientifically examines the role of the psychological environment in the school education system and its impact on students' personal development and upbringing. The psychological environment directly influences the learning process, students' emotional state, motivation, and social relationships. A healthy psychological environment helps build students' self-confidence, develops creative thinking, and facilitates social adaptation.*

The article analyzes the pedagogical and psychological factors involved in creating a positive psychological environment within the school community, the role of teachers and school psychologists in this process, as well as the development of social relationships among students. In addition, scientific conclusions are presented regarding how a healthy psychological environment influences the formation of students' personalities, their moral development, and their future social activity.

Keywords: *psychological environment, school psychology, upbringing, student personality, social relationships, pedagogical environment, motivation, emotional development, school psychologist, educational process.*

KIRISH

Maktabda psixologik xizmat – bu ta'lim muassasasida o'quvchilarning ruhiy salomatligini saqlash, ularning shaxsiy rivojlanishini qo'llab-quvvatlash hamda

ta'lim-tarbiya jarayonini samarali tashkil etishga qaratilgan psixologik faoliyat tizimidir. Bu xizmat maktab psixologi tomonidan amalga oshiriladi va o'quvchilar, o'qituvchilar hamda ota-onalar bilan hamkorlikda olib boriladi.

Maktabda psixologik xizmatning asosiy maqsadi o'quvchilarning psixologik rivojlanishini ta'minlash, ularning qobiliyatlarini aniqlash, shaxsiy muammolarini hal etishga yordam berish hamda sog'lom psixologik muhitni shakllantirishdan iborat. Psixologik xizmat o'quvchilarning o'qishga bo'lgan motivatsiyasini oshirish, ijtimoiy moslashuvini yaxshilash va turli psixologik muammolarning oldini olishga xizmat qiladi.

Maktab psixologik xizmatining muhim vazifalaridan biri diagnostika ishlarini olib borishdir. Psixolog turli psixologik testlar, suhbatlar va kuzatishlar orqali o'quvchilarning qiziqishlari, qobiliyatlari, xarakter xususiyatlari hamda emotsional holatini o'rganadi. Olingan natijalar asosida o'quvchilarga individual yondashuv ishlab chiqiladi.

Zamonaviy ta'lim tizimida o'quvchilarni har tomonlama rivojlantirish muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Bu jarayonda nafaqat bilim berish, balki o'quvchilarning ruhiy va ijtimoiy rivojlanishini ta'minlash ham katta ahamiyatga ega. Maktabdagi psixologik muhit o'quvchilarning shaxs sifatida shakllanishiga, ularning o'qishga bo'lgan qiziqishi va motivatsiyasiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli maktablarda sog'lom psixologik muhitni yaratish ta'lim jarayonining muhim tarkibiy qismi hisoblanadi.

Psixologik muhit deganda jamoa a'zolari o'rtasidagi o'zaro munosabatlar, emotsional holat, ijtimoiy qo'llab-quvvatlash va umumiy ruhiy atmosfera tushuniladi. Maktab muhitida bu omillar o'quvchilarning bilim olish jarayoniga bevosita ta'sir qiladi. Agar maktabda ijobiy psixologik muhit mavjud bo'lsa, o'quvchilar o'zlarini erkin his qiladi, fikrlarini ochiq bayon etadi va yangi bilimlarni o'zlashtirishga intiladi.

Maktabdagi psixologik muhitning shakllanishida o'qituvchilar, maktab rahbariyati, psixologlar hamda ota-onalar muhim rol o'ynaydi. Ayniqsa, o'qituvchining o'quvchilar bilan bo'lgan munosabati psixologik muhitga katta ta'sir

ko'rsatadi. O'qituvchi o'quvchilarga hurmat bilan munosabatda bo'lsa, ularning fikrini qadrlasa va qo'llab-quvvatlasa, sinfda ijobiy psixologik atmosfera shakllanadi.

O'quvchilarning shaxsiy rivojlanishida psixologik muhitning ahamiyati juda katta. Ijobiy muhit o'quvchilarning o'ziga bo'lgan ishonchini oshiradi, ularning ijtimoiy faolligini rivojlantiradi va jamoadagi munosabatlarni mustahkamlaydi. Bunday muhitda o'quvchilar bir-biriga yordam beradi, o'zaro hurmat va hamkorlik asosida faoliyat yuritadi.

Psixologik muhit tarbiya jarayonining samaradorligiga ham katta ta'sir ko'rsatadi. Agar maktabda sog'lom muhit mavjud bo'lsa, tarbiyaviy ishlar samarali olib boriladi. O'quvchilar ijobiy qadriyatlarni oson qabul qiladi, axloqiy me'yorlarga rioya qiladi va jamiyatda faol shaxs sifatida shakllanadi.

Maktab psixologining faoliyati ham psixologik muhitni shakllantirishda muhim ahamiyatga ega. Psixolog o'quvchilar bilan individual va guruhli ishlash orqali ularning muammolarini aniqlaydi, psixologik yordam ko'rsatadi hamda o'quvchilar o'rtasidagi ijtimoiy munosabatlarni yaxshilashga yordam beradi. Psixolog tomonidan o'tkaziladigan treninglar, suhbatlar va diagnostik tadqiqotlar maktab muhitini yanada sog'lomlashtirishga xizmat qiladi.

O'quvchilar o'rtasidagi ijtimoiy munosabatlar ham psixologik muhitning muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Sinf jamoasida o'zaro hurmat, do'stlik va hamkorlik mavjud bo'lsa, o'quvchilar o'zlarini xavfsiz va erkin his qiladi. Aksincha, nizolar va kelishmovchiliklar ko'p bo'lgan muhitda o'quvchilarda stress va tashvish kuchayishi mumkin.

Shu sababli maktablarda o'quvchilar o'rtasidagi nizolarni bartaraf etish, ularni hamjihatlikka o'rgatish va ijobiy munosabatlarni rivojlantirish muhim vazifalardan biridir. Buning uchun turli psixologik treninglar, jamoaviy o'yinlar va tarbiyaviy tadbirlar tashkil etilishi mumkin.

Psixologik muhitni shakllantirishda ota-onalarning roli ham katta. Ota-onalar farzandining ta'lim jarayonida faol ishtirok etsa, maktab bilan hamkorlik qilsa

va farzandini qo'llab-quvvatlasa, bu o'quvchining psixologik holatiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Bugungi kunda ta'lim tizimida psixologik xizmatni rivojlantirishga katta e'tibor qaratilmoqda. Bu esa maktablarda sog'lom psixologik muhitni shakllantirishga xizmat qiladi. Psixologik xizmat orqali o'quvchilarning individual xususiyatlari o'rganiladi, ularning muammolari aniqlanadi va ularga zarur yordam ko'rsatiladi.

Maktabda psixologik muhitni yaxshilash uchun o'quvchilarni qo'llab-quvvatlash, ularning qiziqish va qobiliyatlarini rivojlantirish ham muhim ahamiyatga ega. Turli to'garaklar, ijodiy mashg'ulotlar va sport tadbirlari o'quvchilarning ijtimoiy faolligini oshiradi hamda jamoaviy munosabatlarni mustahkamlaydi.

Umuman olganda, maktabdagi psixologik muhit o'quvchilarning shaxs sifatida shakllanishida, ularning bilim olish jarayonida va ijtimoiy rivojlanishida muhim omil hisoblanadi. Sog'lom psixologik muhit mavjud bo'lgan maktablarda o'quvchilar o'z imkoniyatlarini to'liq namoyon eta oladi, o'ziga ishonch bilan kelajakka intiladi.

Shu sababli ta'lim muassasalarida ijobiy psixologik muhitni yaratish pedagoglar, psixologlar va ota-onalarning hamkorlikdagi faoliyatini talab etadi. Bunday hamkorlik natijasida o'quvchilar uchun qulay va rivojlantiruvchi ta'lim muhiti yaratiladi.

Natijada maktabdagi psixologik muhit nafaqat o'quvchilarning ta'lim jarayoniga, balki ularning shaxsiy hayoti, axloqiy tarbiyasi va kelajakdagi ijtimoiy faoliyatiga ham katta ta'sir ko'rsatadi.

XULOSA

Hozirgi globallashuv jarayonida dunyoning barcha mamlakatlarida yoshlar tarbiyasiga va ularning ijtimoiy taraqqiyotiga jiddiyroq e'tibor berish masalasiga bo'lgan ehtiyoj yanada ortib bormoqda, sababi kichik maktab yoshi yoki o'smirlik davri har bir bolaning butun umri davomidagi o'ziga xos ijtimoiy poydevor vazifasini o'taydi. Bu tushunchaning qanchalik mustahkamligi bolaning individual

va intellektual taraqqiyotini ta'minlashga xizmat qiladi hamda jarayonning muvaffaqiyatli tarzda amalga oshishini maktabdagi psixologik xizmat amaliyotisiz ham amalga oshirib bo'lmaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI :

1. A.Nazarov. Umumiy psixologiya. O'quv-qo'llanma. Buxoro viloyati bosmaxonasi MCHJ. Buxoro. 2020.
2. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
3. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2021.
4. G'oziyev E.G. Umumiy psixologiya. – Toshkent: O'qituvchi, 2010.
5. Davletshin M.G. Yosh davrlari va pedagogik psixologiya. – Toshkent: O'qituvchi, 2004.
6. Mavlonova R., Raxmonqulova N. Pedagogika nazariyasi va tarixi. – Toshkent: Fan, 2012.
7. Vygotskiy L.S. Pedagogicheskaya psixologiya. – Moskva: Pedagogika, 1991.
8. Ziyo.net